

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Arkų triumfas

Jeigu manysite, kad bėgimas – tik savotiška manija ar moda, staiga apėmusi didelę dalį visuomenės ir pat pat staiga nyslūgsianti, kaip klasikinių šokių euforija – būsite neteisūs. Sportas – tai kultūros dalis. Seniau netgi buvo tokia struktūra, kuri vadinosi Kultūros ir sporto rėmimo fondas; kultūrininkams ėmus triukšmauti, kad kultūra nieko bendra su sportu neturi (ypač kai reikia dalinti pinigus), liko tik Kultūros rėmimo fondas.

Bet kai bėgu Neris krantine, stengdamasi neužkliūti už armatūros, kyšančios iš krantinės plytelių trupinių, šitas atskyrimas man atrodo besas nenatūralus. Pradėdama nuo Žirmūnų tilto, po kuriuo kabo „Karališkasis obuolys“, prabėgu pro irkluotojų priepilauką (čia bene kasdien pluša grafičių meistrai, spalvotais aeroliniais dažais kurdami ano pasaulio būtybes), moderniai arkišką Karaliaus Mindaugo tiltą, Vido Urbonavičiaus Krantinės arką, Žaliajį tiltą su ideologine garsių skulptorių „chaltūra“, įgijusia neliečiamumo statusą, ir pagaliau sustoju po Baltuoju tiltu, kuri pervėręs, kyšo „Spindulys – Ietis“. Tokį bėgimą sunku vadinti vien sportu. Sakyčiau, kad tai aktyvus kultūros išgyvenimas.

Vienas įdomiausių objektų – Krantinės arka. Surūdijusi, keistai pakrypusi, savaip griozdiška, lyg koks briedis, išėjęs ant kelio. Daugelio nekenčiama ir iškoneveikta dėl akivaizdaus estetiškos funkcijos trūkumo. Ne tik iškoneveikta – pasmerkta, mat gilus estetikos suvokimas yra mūsų nacionalinio mentaliteto bruožas. (Tą liudija natūralistiniai angelai ir gandrai privačiose sodybose ir ryškios plastmasinės gėlės ant kapų.)

Turbūt pasmerkta būsiu ir aš, nes man patinka Krantinės arka. Tikrai ne dėl to, kad atliepia kažkokias simbolines aliuzijas, siejančias ją su vamzdžiais, energetika, kanalizacija, o gal net su pasamonės gaivalais ir Freudio teorijomis. Man patinka natūralus jos aprūdijimas, liudijantis, kad su kraujuojančiomis rankomis ar širdimis geriau prie jos nesiliesti, nes rūdys sukelia sepsį, taigi arkos grožis – mirtinas.

Man įdomus keistas jos pakrypimas: arkos būdavo skiriamos triumfo eisenoms, pergalems ir kitiems iškilmingiems įvykiams, paprastai po jomis prajodavo imperatorius su savo kariauna ir visais pakalikais. Kai įsivaizduoju, kaip po Krantinės arką prajoja mažučiai mūsų viešojo gyvenimo napoleonai, suima juokas. Mat arkų didybė slypi simetrijoje – arka kaip aureolė virš galvos. Kad atrodytum oriai, reikia prajoti tiesiai per vidurį. O po Urbonavičiaus arka tiesiai prajoti neišeina. Pats vidurys – ant šlaito. Taigi mūsų napoleonai jotų labai keistai pasvirę. Ir tik tuo atveju, jeigu tai leistų fizikos dėsniai.

Užtat man taip patinka ši arka. Dėl to, kad triumfo eisena po ją atrodytų lyg scena iš Davido Lyncho filmo, kai traukos jėga susitelkia visai ne toje vietoje, kaip įprasta.

Kita vertus, šiuo atveju tenka rimtai pamąstyti, ar estetiškos funkcijos akcentavimas kartais neslepia tiesiog tingėjimo galvoti, analitinio mąstymo stoką. Juk kur kas paprasčiau pasakyti – negražu, man nepatinka. O kodėl nepatinka?.. Pastangos tai suvokti, manyčiau, ir būtų tokių meno kūrinių kaip Krantinės arka tikslas; tai sunkesnis kelias, nei remtis išankstiniu stereotipiniu suvokimu, kas yra menas, estetika, grožis. Tačiau kur kas vaisingesnis.

Renata Šerelytė

Vilnius, Baltasis tiltas. Spindulys – Ietis

BRONZINIO ORFĖJAUS DAINA

*Per pievą eina bronzinis Orfėjus,
Jis skambina bestyge lyra.
Jis sušaukė pavasarius ir vėjus,
Jo gaudžios raudos į upelį byra.*

*O vėjai ir pavasariai ir alkanas piemuo
Nežino, ar raudot su juo, ar grįžt namo.*

*O bronza verkia, šaukia Euridike,
Kaip žuvys daugos vandeny daina.
Žolėj bėgioja spinduliai išdykę,
Ir medy supasi tingi diena.*

*O skruzdėlių būrys, laimingas ir ramus,
Baigia statyt kaip dangų išlenktus namus.*

Henrikas Radauskas

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2014 metams suteikė 24 000 Lt paramą šeštadieniam „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Arkų triumfas • 2-as psl. Dvasinių skrydžių paliesta. Ses. Onutės Mikailaitės jubiliejui • 4-as psl. Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė. Dvi svarbios parodos apie Laisvę, antrinančios viena kitai/ Romualdas Kriauciūnas. Po „Lietingų dienų“ Palangoje sulaukėme „Vaivos juostos“ Kaune • 5-as psl. Algis Vaškevičius. Didžiausia Ispanijos sala turistams svetinga ištisus metus • 6-as psl. Rasa Bačiulienė. Emanuelis Katilius – per prievartą įgyta gyvenimiška patirtis • 7-as psl. Eugenijus Ignatavičius. Tikėjimu ir meile įveikęs nebūtį • 8-as psl. Kultūros kronika/ Pramas Žižmaras ir Vilniaus skautai

Kitame numeryje: Bern. Brazdžioniui skirta knyga • Alfonso Svarinsko padėkos laiškas JAV prezidentui

Dvasinių skrydžių paliesta

Ses. Onutės Mikailaitės Jubiliejui

Poetė, prozininkė, redaktorė, katechetė, jaunimo ugdytoja, Šv. Rašto aiškintoja – tokia yra seselė Onutė Mikailaitė, Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų vienuolijos narė Putname. Gimusi Freiburge (Vokietijoje) 1944 m. spalio 31 d., mokėsi ir dirbo Kanadoje bei JAV. Studijavo anglų ir amerikiečių literatūrą, pedagogiką, vėliau – teologiją (magistro darbas apie Šv. Raštą). Dirbo suaugusiųjų religinio švietimo srityje. Mokytojavo lituanistinėse mokyklose Toronte, Montrealyje, Lemonte. Dirbo jaunimo stovyklose, skaitė paskaitas apie tikėjimą. Ypač įsimintini jos organizuoti Šv. Rašto seminarai ir straipsniai šiomis temomis. Atkurtoje Lietuvoje talkino katechetikos centre Kaune. Bendradarbiavo *Laiškuose lietuviams, Ateityje, Tėviškės žiburiuose, Darbininke, Drauge*. 1963–1992 m. redagavo vaikų žurnalą *Eglutė*. Dabar rašo JAV ir Lietuvos žiniasklaidoje.

Poezija (rink. *Šiapus jūros*, 1976) kupina tikėjimo ir pasitikėjimo Kūrėju, dėmesio dvasiniams žmogaus ieškojimams, jai būdingi tautosakos motyvai. Išleido pasakojimų knygų vaikams *Pupučio pasauliukas* (1974), *Jurgutis* (1993), parengė palaimintojo Jurgio Matulaičio dienoraštį *Užrašai* (1957, 1991), parašė apie jį knygą *Palaimintasis Jurgis Matulaitis: jo gyvenimas ir darbai* (1987), išleido leidinį apie Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų vienuoliją *Esame jūsų tarpe* (1978), parengė tikybos mokymo priemonių moksleiviams (*Besiruošiant sutvirtinimo sakramentui*, 1982; *Ateik, Šventoji Dvasia*, 1994–1997; *Jėzus Kristus: šiandien ir vakar*, 1996–1997 ir kitų).

Ses. Onutė Mikailaitė yra ne tik jaunimo ugdytoja, taikli prozos ir poezijos knygų vertintoja, ne tik viena pagrindinių pal. Jurgio Matulaičio mokymo populiarioja išėivijoje, bet ir viena ištikimiausių kun. Stasio Ylos mokinių, jo archyvo rūpestingiausių tvarkytojų ir palikimo idėjų skleidėja.

Kun. S. Ylos žodžiai, kuriais ses. O. Mikailaitė yra apibūdinusi Vargdienių seserų vienuoliją, tinka ir jos pačios veiklai: „Dievas veikia laike per parinktus žmones [...], kai tie žmonės atsako į laiko užduotis ir savo kietom, kartais kruvinom rankom ritina akmenis iš kelio įvykdyti Dievo nurodytus ir laiko rūpesčiais paženklintus planus. Tokių Dievo žmonių kūriniai prašoka laiką, nes jie apžvelgia daug plačiau, apčiuopia dalykus daug taikliau nei sociologai ar organizatoriai pragmatiškai vien sava, nors ir genialia, išmintimi sugeba“.

Apie savo gyvenimo kelią maloniai
sutiko papasakoti pati
ses. Onutė Mikailaitė.

Jūs tikra išėivė – gimėte Freiburge (Vokietijoje), mokėtės ir gyvenate JAV. Iš kur yra kilę Jūsų tėveliai? Kaip pasitraukėte į Vokietiją?

Mano tėveliai – Balys ir Antanina (Montvilaitė) Mikailos gyveno Šančiuose, Kaune, kuomet tėvelis buvo karininkas naujai sukurtoje Lietuvos kariuomenėje. Jis mat kaip savanoris dalyvavo nepriklausomybės kovose; net buvo belaisvis lenkų kalėjime, iš kurio pėsčias parėjo namo į Pokravų kaimą Prienu rajone. Tėvelis buvo dzūkas, mama aukštaitė iš Ukmergės rajono. Nežinau, ar jos giminės – Montvilai – turėjo ryšį su kun. Juozu Montvila, nuskendusiu *Titanike*... 1944 m. vasaros pabaigoje tėvai nusprendė bėgti į Vokietiją – mat tėveliui, kaip karininkui, buvo realus pavojus būti rusų bolševikų sušaudytam. 1944 m. rudenį gimiau aš – iš tikrųjų gimiau vokiečių vienuolių vienuolyne. Tos seserys vadovavo ligininei, kurią sąjungininkai subombardavo, tad sergančioms ir besiruošiančioms gimdyti moterims jos perleido savo pačių kambariukus ir jas slaugė savo vienuolyne. Vokietijoje gyvenome įvairiose pabėgėlių stovyklose apie penkerius metus, kol tėvelis mums trims išrūpino dokumentus emigruoti į Kanadą. Buvau 5 metų, kai kareivišku laivu plaukėme per rudens audrų blaškumą Atlantą. Pagyvenom Delhi miestely, kur tėvai dirbo tabako ūkyje, paskui persikėlėme į Torontą.

Kada Jūs vėliau išvykote už Atlanto ir kur apsigyvenote?

Toronte kiek pagyvenome, abu tėvai dirbo, aš lankiau pradžios mokyklą. 1953 m. mama susirgo inkstų vėžiu – buvo gydoma Toronto General ligininėje, bet, deja, mirė. Tais pačiais metais priėmiau pirmą komunią besikuriančioje lietuviškoje Prisiėlimo parapijoje, kurią organizavo lietuviai tėvai pranciškonai. Toronte tuo metu buvo daug jaunų šeimų su vaikais: buvo suorganizuota šeštadieninė mokykla, kurią lankiau; važiuodavau į ateitininkų ir skautų jaunimo vasaros stovyklas. Kanadiečių mokyklose lankiau katalikiškas įstaigas iki pat išvykimo į vienuolyną.

Dabar dažnai klausiami, kaip suradote savo pašaukimą? Kada ir kaip pasirinkote Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų vienuoliją?

Pašaukimą tarnauti Dievui pajutau anksti – būdama apie 12-kos metų. Bebaigiant gimnaziją maniau įstoti į Toronto universitetą studijuoti istorijos bei filosofijos, bet ses. Margarita Bareikaitė mane buvo įtraukusi į ateitininkų veiklą ir po truputį kalbino stoti į lietuvišką M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vienuoliją, kurios centras buvo Putnam, CT. Ragino stoti ir Loreto seserys, kurių gimnaziją lankiau, bet pasirinkau lietuvišką vienuoliją. Išvykau į JAV su viena sesele, kuri mane globojo, nes man dar nebuvo suėję 17 metų – savo gimtadienį švenčiau jau vienuolyne. Pirmaisiais metais lankiau Šv. Dvasios seserų vadovaujamą kolegiją Annhurst vardu (mano vardas anglų k. taip pat Ann) ir vėliau ją baigiau bakalauro laipsniu iš anglų bei amerikiečių literatūros su šalutiniais filosofijos ir pedagogikos laipsniais.

Jūs daug gyvenote Kanadoje. Kuo išsiskiria šis Jūsų gyvenimo laikotarpis? Kur apgynėte teologijos magistro laipsnį ir kokia tema darbą parašėte?

Išvykusi iš Kanados 1961 m. įstoti į vienuolyną, dar porą sykių ir ten padirbėjau – Toronte šeštadieninėje mokykloje, prie katekizacijos, ir, žinoma, atsivežiau *Eglutę*, kurią redagavau pasinaudodama paštu. Tačiau Kanadoje – Toronte bei Montrealyje, – kur mūsų seserys vadovavo darželiams bei dirbo lietuviškose parapijose, dirbau neilgai. Tai buvo įdomi ir naudinga patirtis. Daugiausia gyvenau ir dirbau Putnamo vienuolyne. Kai įgudau atlikti redakcinius darbus, rengiau įvairius vienuolyno leidinius, kurių tada spausdinome gana daug.

Kai ses. Margarita Bareikaitė 1972 m. buvo išrinkta JAV vienuolijos vyriausia vadove laisvajame pasaulyje, pasiprašiau, kad leistų toliau mokytis. Buvau ir jos sekretorė, ir toliau redagavau *Eglutę*, bet įsijungiau į dominikonų vadovaujamą Providence kolegijos magistrantūros programą. Buvo labai paranku, nes Providence miestas (Rhode Island valstijoje) yra tik už 20 mylių nuo Putnamo. Bevažinėdama į paskaitas, įgudau vairuoti automobilį, kas taip pat buvo naudinga. Tuomet man buvo 27–28 m.

Baigusi magistratūrą gavau laipsnį iš Šv. Rašto studijų. MA tezė buvo apie Atsivertimo sąvoką S. ir N. Testamente (apginta 1976 m.). Čia man daug padėjo kun. Antanas Rubšys. Drauge su juo rengėme Šv. Rašto seminarus lietuviams – parapijose ir kitur, – kai po Vatikano II Susirinkimo išpopuliarėjo Šv. Rašto naudojimas pasauliečių būreliuose. Tai buvo itin įdomus darbas ir, manau, apšvietėme nemažai išėivijos lietuvių apie Šv. Raštą, kad jiems būtų lengviau jį skaityti ir pasinaudoti savo dvasinio gyvenimo ugdymui.

... dar reikia susikaupti ir padirbėti.

Beveik trisdešimt metų redagavote vaikų žurnalą *Eglutė*, kuris tapo vienu pagrindinių leidinių vaikams išėjimoje. Kuo patraukė šis darbas? Kaip pavykdavo rasti autorių? Ar mažiesiems skaitytojams buvo įdomu jį skaityti? Viena knygelė pavadinta *Pupučio pasauliukas* (1974).

Būdama jauna sesuo (pirmuosius įžadus daviau 1963 m. Putnamo seserų vienuolyno koplyčioje – juos priėmė vienuolyno kapelionas kun. Stasys Yla, įgaliotas vietos vyskupo), dirbau įvairius darbus seserų vadovaujamoje mergaičių stovykloje Putname. Pradėjau redaguoti seserų leidžiamą bei spausdinamą vaikams laikraštėlį *Eglutę*, kurios pirmasis redaktorius buvo kaip tik poetas Bernardas Brazdžionis, pats su savo šeima besikuriantis Bostono apylinkėje (JAV). Spaudos darbas man labai patiko – *Eglutės* redagavimas tapo žurnalistikos mokykla. Labai buvo įdomu matyti laikraštėlio gimimą nuo pat rankraščių ir piešinių iki išspausdinto teksto čia pat seserų įkurtoje *Immaculata* spaustuvėje, kuri veikė nuo pat 1948 iki 1992 m.

Tikrai dirbau 30 metų su didele lietuvių rašytojų bei dailininkų pagalba. Daug kas mielai atsiųsdavo medžiagos laikraštukui daugmaž tik už ačiū. Pupučio pasakojimus pradėjau rašyti nuo daugmaž 1963–1964 m., o 1974 m. išleidau savo pačios iliustruotą Pupučio nuotykių knygelę – vaikams patiko. Vis reikėdavo sugalvoti naujų dalykų vaikams sudominti.

Kaip minėjau, dirbau šiek tiek lituanistinėse mokyklose bei jaunimo stovyklose. Nebuvo sunku rasti ryšį su vaikais ir jaunimu, o patirtis redaguojant *Eglutę* padėjo rasti išraiškos būdų lietuviukus prakalbinti („prašnekinti“, vartojant kun. A. Rubšio mėgstamą pasakymą) religine bei patriotine tematika.

Jūs esate viena pirmųjų vadinamųjų katechečių Nepriklausomoje Lietuvoje. Kur teko dirbti ir kokias temas pasirinkdavote?

Atgimstančioje Lietuvoje 1992–1994 m. teko dirbti ir net pagyventi pusantrų metų. Kun. dr. Arvydo Žygo kviečiama padėjau vesti Vytauto Didžiojo universiteto ir Vilniaus universiteto studentams ateitininkams žiemos akademijos kursus. Susižavėjau Lietuvos studentų intelektualiniu pajė-

Šv. Tėvas Jonas Paulius II kalbasi su ses. Ona Mikailaitė Šv. Petro bazilikos aikštėje po viešos audiencijos 1985 m. Romoje, kur ji buvo nuvykusi su a.a. kun. J. Vaišnora pal. Jurgio Matulaičio „Užrašų“ leidimo reikalais.

„Draugo“ archyvo nuotraukos

gumu bei brandumu. Tose akademijose įdomiau pasireiškė ir dėmesį patraukė dabartinis Kauno arkivyskupijos augziliaras vyskupas Kęstutis Kėvalas, tuo metu buvęs VDU studentas.

Pradėtas kurti katechetikos centras Kaune, prel. A. Jakšto buvusioje būstinėje Rotušės aikš-

paiškinimais ir iliustruoti jo fotografijomis jie buvo išleisti 1991 m.

Tik įstojus į vienuolyną įnikau skaityti marijonų išleistą, pirmojo postulatoriaus tėvo Kazimiero Rėklaičio parengtą *Užrašų* laidą. Tai buvo nepilna laida ir iš viso nelabai patraukli knygelė, bet vis šis tas. Labai tuo tekstu susižavėjau ir vis grįždavau prie minties (o gal ir įkvėpimo?) išleisti tikrai gražiai, įdomiai parengtą knygą, kurią kiekvienas lietuvis galėtų mielai paimti į rankas ir įsitikinti, kokį nuostabų asmenį Dievas buvo davęs Lietuvai... Išleidus lietuvišką laidą, sėdau versti į anglų kalbą. Tai pasirodė gerokai sunkus darbas – pasinaudojau kitų iki tol darytais vertimais, bet nelabai jie man patiko – nelabai sklandūs, nešiuolaikinė anglų kalba. Teko gerokai paprakaituoti, kol parengiau savo vertimą – perdirbau visus įvadus bei paaiškinimus, kad tekstas būtų suprantamesnis lietuvių kalbos bei kultūros nepažinusiems skaitytojams. Tą laidą išleido amerikiečių provincijos Tėvai Marijonai, išspausdino Lenkijoje jų pačių spaustuvėje. Man buvo labai malonu išgirsti, kai kun. V. Roesds, Putname vedęs metines rekolekcijas 2011 m. pabaigoje, pasisakė, jog jis tą tekstą naudojęs marijonų novicijams supažindinti su pal. J. Matulaičio mintimis bei dvasia.

Kaip palaikėte ryšį su Lietuva? Kada pirmą kartą joje apsilankėte?

1978 m. pirmą sykį teko pamatyti Lietuvą, susipažinti su giminėmis. Labai stiprus ir jaudinantis išgyvenimas – susitikau ir su *Kronikos* leidėjais, o *Kroniką* anglų kalba spausdinome Putnamo spaustuvėje. Vėl aplankiau Lietuvą sovietmečiu 1980 ir 1985 m. Susitikau ir su tuo metu pogrindyje dirbančiomis seserimis. Tą pačią 1978 m. vasarą buvau ir Romoje, kur tuo metu gyveno labai veiklus lietuvių kunigų bei pasauliečių būrelis. Kun. A. Rubšys, būdamas nepažinomas gidas, apvežiojo po įdomesnes vietas: Pompėją, Florenciją, Asyžių ir kt. Taip pat apvaikščiojome ir istorinę Romą – tada prisidėjo ir kun. Rapolas Krasauskas, tuo metu dirbęs prie Katalikų Mokslo Akademijos leidinių ir mons. Audrys Juozas Bačkis, tuo metu dirbęs Vatikano užsienio reikalų ministerijoje. Jis su savo automobiliuku lakstydavo Romos gatvėmis ir šaligatviais (!) kaip tikras italas.

Dėkojame už atsakymus.

Parengė Gediminas Mikailaitis

Ses. Onutė Mikailaitė

VIENĄ AKIMIRKĄ

*Vieną akimirką
mes susidūrėm:
mano žemė
ir aš.*

*Kaipgi
tą vieną akimirką
jos dulkės
prilips man prie kojų?
Ir kaipgi
tą vieną akimirką
nuo jos atsiplėš*

*švininė mano širdis?
Vieną akimirką
mes susidūrėm:
mano žemė ir aš.*

*Ir dabar nežinau,
kas ilgiau užsiliks, –
mano pėdsakai ten? . . .
ar jos antspaudas
įkaitintam mano pade?..*

Ses. O. Mikailaitė Maironio muziejuje Kaune, 1992 m.

tėje, vysk. Sigitu Tamkevičiaus vadovybėje. Mane priėmė į pagalbą rengti katechetinę medžiagą *Caritas* įstaiga, o spaustuvė išspausdino mano parašytą apyskaitę *Jurgutis* apie pal. Jurgį Matulaitį, kuri tebeskaitoma išėjimoje. Puikias iliustracijas parengė dvi seserys eucharistietės, su kuriomis teko pabendrauti.

Jūs daug prisidėjote ir prie pal. Jurgio Matulaičio mokymo skleidimo.

Daugmaž 1984 m., kai vyko mūsų provincijos kapitula Putname, pasiūliau mums rūpintis parengti pilną J. Matulaičio *Užrašų* laidą besiruošiant jo beatifikacijai, kuri įvyko 1987 m. Tuo reikalu du kartus ilgiau buvau Romoje, Tėvų Marijonų generalicijoje, kur su tėvo Juozo Vaišnoros pagalba parengiau *Užrašus* spaudai. Su įvairiais įvadais bei

Didžiausia Ispanijos sala turistams svetinga ištisus metus

Algis Vaškevičius

Didžiausia Ispanijos sala Maljorka, kurią patys ispanai vadina Mallorca, užima apie 3600 kvadratinį kilometrų plotą. Šiandien net sunku patikėti, jog iki 1952 metų sala praktiškai nebuvo lankoma turistų – dabar kasmet čia atskrenda lėktuvais ar atplaukia laivais apie 23 milijonai turistų. Tai didžiulis skaičius, turint galvoje, kad sala turi mažiau kaip 800 000 gyventojų.

Maljorkos oro uostas yra visai netoli paplūdimių, tad leidžiantis lėktuvui atrodo, kad jis nutūps į vandenį. Kai viename šių paplūdimių už keliolikos kilometrų nuo salos sostinės Palmos deginiesi šiltos ir malonios spalio pradžios saulės spinduliuose, gali matyti, kaip lėktuvai, vienas po kito išsirikiavę į eilę, leidžiasi oro uoste. Net vakare, jau leidžiantis saulei, tas srautas nenutrūksta, o anksti ryte vėl prasideda iš naujo.

Tikrą revoliuciją turizmo versle atnešė pigių kompanijų skrydžiai ir į šią Balearų salyno salą. Tiesa, arių kompanija „Ryanair“, dukart per savaitę į šią amžinos vasaros salą skraidinanti iš Kauno, lietuvams taiko gerokai didesnes kainas negu kitų Vakarų Europos šalių piliečiams. Ieškant pigių bilietų į Maljorką, kainos ištisus kandžiojasi ir už pigiausią skrydį tektų mokėti daugiau kaip 600 litų (220 dolerių). Šių eilučių autorius į Maljorką skrido iš Barcelonos – toks skrydis trunka vos 40 minučių ir kainuoja apie 27 eurus (apie 35 dolerius).

Pagrindiniais mėnesiais, kai turistų srautas čia didžiausias, yra laikoma liepa ir rugpjūtis. Oras tuo metu nebūna itin karštas kaip kituose pietų kurortuose – temperatūra dieną retai pakyla iki 30 laipsnių Celsijaus. Tačiau ypač puikus laikas čia ilstis yra rugsėjis ir pirmoji spalio pusė – tada dieną būna maloni 24 laipsnių temperatūra, naktį ji nenukrenta žemiau 19 laipsnių, vandens temperatūra taip pat siekia apie 24 laipsnius. Kadangi saloje yra daugybė pačių įvairiausių paplūdimių, tai turistų srautas juose pasiskirsto, o viešbučių kainos rudeni gerokai krenta – nebloga viešbutį su baseinu ir socialiais pusryčiais galima gauti vos už 22 eurus (apie 29 dolerius) parai.

Salos paviršius siaurės vakaruose yra labai kalnuotas, kelionė kalnų serpentinais reikalauja atidumo ir atsargumo. Kartais net sunku įsivaizduoti, kaip tokiame siaurame ir vingiuotame kalnų kelyje prasilenkia autobusai. Čia, *Serra de Tramuntana* kalnuose yra išsikūręs nedidelis idiliškas Deia kaimelis, nuo seno pamėgtas literatų ir muzikantų. Garsus britų mokslininkas, poetas ir novelistas Robertas Gravesas čia gyveno daug metų ir mirė, dabar kaimelyje veikia jo vardo muziejus. Visai netoliese – dar vienas romantiškas Valdemosos kaimelis, kurį buvo itin pamėgęs lenkų kompozitorius Fredericas Chopinas, XIX amžiaus pirmojoje pusėje čia gyvenęs su savo drauge prancūzų rašytoja George Sand. Name, kur jie gyveno, dabar veikia muziejus, jis gausiai lankomas.

Pro šiuos kaimelius vingiuotas kelias veda į Soler miestą, kuris garsus ir tuo, kad iš jo į Maljorkos sostinę Palmą iki šiol važiuoja senovinis traukinys. Tai viena iš turistų labai mėgstamų pramogų – Soler geležinkelis buvo pastatytas ir pradėjo veikti dar 1912 metais, o traukinys, iki šių dienų važiuojantis šiuo geležinkeliu, yra varomas elektra. Tai vienintelis toks veikiantis traukinys pasaulyje. Soler geležinkelio stotyje laukiant traukinio galima apžiūrėti galeriją, kurioje eksponuojami garsiojo Pablo Picasso keramikos darbai.

Dauguma šių objektų mėgsta ne tik dėl senovinio traukinio, bet dėl ypatingo maršruto. Trasos ilgis yra tik 27,3 kilometro, tačiau daugiau kaip valandą trun-

Augalų spalvos ir įvairovė džiugina akį

kanti kelionė neprailgsta, nes kvapą gniaužia įspūdinga *Sierra de Alfabi* kalnų grandinė, kelyje tenka įveikti net 13 tunelių, tiltų ir viadukų. Tokia pramoginė kelionė kainuoja apie 30 dolerių.

Maljorka gausiai lankoma būtent dėl puikių smėlėtų paplūdimių, šiltos ir švarios jūros, bet čia yra ką veikti ir triukšmingų vakarėlių mėgėjams, ir gamtos mylėtojams. Iš paplūdimių garsiausias ir labiausiai lankomas yra dėl aukštinio smėlio garsėjantis *Es Trenc*. Paskaiciuota, kad ši kelis kilometrus besitęsianti paplūdimis per metus aplanko apie 500 000 žmonių. Įdomu, kad 25 tonos smėlio iškeliauja iš paplūdimio poilsiautojų avalynėje,

Palmos katedra gausiai lankoma turistų

tarp pirštų ir rankšluosčiuose, nes kasmet toks pat smėlio kiekis yra atvežamas atgal į šį paplūdimį.

Daugybę teigiamų išpūdžių galima gauti Palmos akvariume – ne tik pamatyti šimtus pačių įvairiausių salų supančiuose vandenyse gyvenančių žuvų, bet ir didžiausiu Europoje laikomame ryklių akvariume išvysti vienoje vietoje dešimtis šių plėšrūnų, pasivaikščioti po čia įkurtų džunglių kampelius, pamatyti egzotiškus drugius, įvairių formų ir spalvų medūzas bei daugybę kitų įvairių vandenių ir sausumos gyventojų.

Maljorkos sostinėje Palmoje kaip ir visoje saloje gausu palmių, tiesiog svyrančių nuo vaisių naštos. Mieste yra įrengta daug įvairių parkų, kuriuose gausu nuostabiais žiedais pasipuošusių augalų. Palmoje gyvena beveik pusė visų salos gyventojų, o turistai, atvykę į sostinę, visų pirma skuba pamatyti iš tolo šviečiančią Palmos katedrą, kurią ispanai vadina *La Seu*. Buvusios mečetės vietoje pastatyta katedra tikrai nepaliks abejingų. Iš pirmo žvilgsnio itin masyvus ir nelabai grakštus pastatas

Kelionė per kalnus elektriniu traukiniu – mėgstama turistų pramoga

yra viena gražiausių Ispanijos katedrų. Jos statybos pradėtos dar 1229 metais, o baigtos tik 1601 metais.

Saloje beveik visur skamba vokiečių kalba, nes daugelio barų ar kavinių savininkai yra vokiečiai, daug ir vyresnio amžiaus turistų iš Rusijos. Parduotuvėse ar baruose nesunku susikalbėti ir angliškai. Soti vakarienė su bokalu alaus pakrantės restorane kainuoja apie 15 dolerių, puikiausio ant grotelių kepto upėtakio galima paragauti už 9 dolerius. Labai mėgstama ir kiauliena – saloje privatus šeimų verslas skersti kiaules vadinamas *fer matances*. Kiaulių skerdimas vyksta tokiu pat būdu, koks buvo ir prieš keletą šimtų metų. Daugelis šeimų, ypač kaimuose, vis dar augina kiaules ir vieną ar dvi paskerdžia kiekvienais metais senoviniu būdu. Iš skerdienos būtina pagaminama ir garsioji *sobrassada* dešra.

Maljorkoje ištisus pigus vynas – jo litras dažnai tekainuoja apie 5 dolerius, o labiausia čia mėgstamas *Sangria* vynas, kuris yra brangesnis. Žinomiausias šio regiono vynas yra *Bodega*. Įdomu tai, kad turistai Maljorkos turizmą praminė *oleotourism* – alyvuogių aliejaus turizmas. Daugelyje aplinkinių salų alyvmedžių giraitės ir malūnai virto muziejais ir taip pat tapo turistų traukos objektais.

Pagyvenęs keletą dienų Maljorkoje, pasidžiaugęs puikiu jos klimatu, nuostabiomis spalvomis, šilta jūra, vietos gyventojų nuoširdumu ir paslaugumu, taip pat labai skaniu maistu jautiesi gerokai atsigavęs ir pasikrovęs teigiama energija, kuri padės išgyventi šalto, tamsaus ir niūraus lietuviško rudens dienas.

Palmių vaisiai Palmoje

A. Vaškevičiaus nuotraukos

Emanuelis Katilius – per prievartą įgyta gyvenimiška patirtis

Rasa Bačiulienė

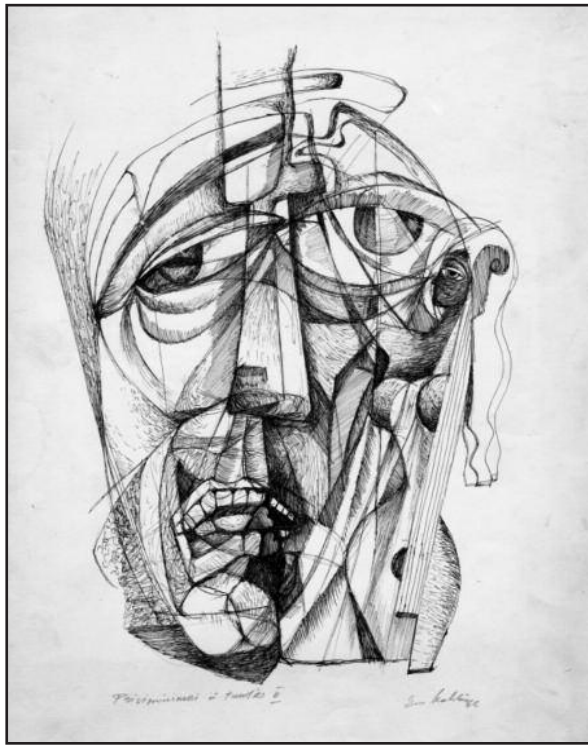
Man patinka filosofuoti, aš linkęs į politiką, turbūt tai paveldėjau iš tėvo. O iš motinos tikriausiai menininko gyslelę... Nuostabu, kaip aš linkęs į visokeriopos rūšies meną: ir į muziką – aš ją aistringai mėgstu, jeigu išgirstu kur gražią melodiją, tai galėčiau valandų valandas stovėti ir klausytis, – ir į literatūrą – aš gi rašau eilėraščius, – ir į dailę. (1948)

Dailininkas, poetas Emanuelis Katilius (1926–1997) gimė spalio 28 d. Kaune. Buvo vyriausias iš keturių vaikų. Tėvas Juozas Katilius (1902–1984, nuo 1945 m. Vytautas Vaitiekūnas) buvo teisininkas ir politikas, aktyvus antisovietinės rezistencijos dalyvis. Vėliau išitraukė į antinacinę veiklą, vos išliko gyvas nacių mirties lageryje Vokietijoje, 1949 m. likimas nubloškė į New Yorką ir ten iki pat mirties aktyviai dalyvavo lietuvių išeivių, VLIK'o veikloje ir nuolatiniams siuntiniams rėmė net 28 šeimas, vargusias sovietinėje Lietuvoje. Motina Anelė Katilienė (Šaltenytė; 1897–1986) – filologė, iš prigimties inteligentiška, meniškos sielos moteris, nors jai buvo skirta nepaprastai sunkių išbandymų našta. Dirbo Teisingumo ministerijoje, vėliau referente Nepriklausomos Lietuvos Respublikos Seime.

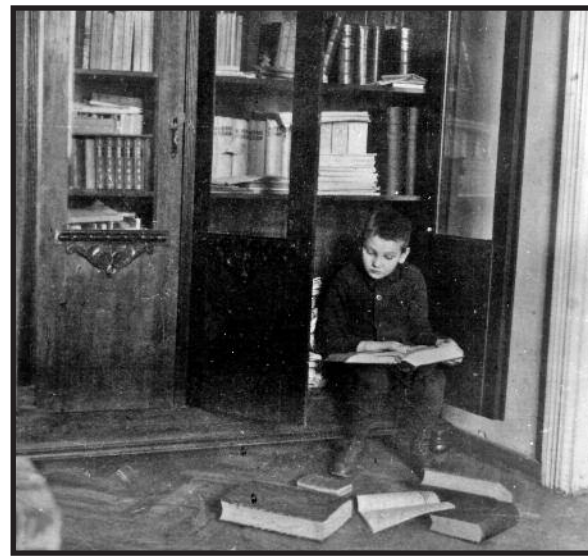
Nuo pat vaikystės Emanuelis buvo nepaprastai gabus – vos septynerių per metus baigė keturis pradžios mokyklos skyrius. 1941 m. birželio 14 d., būdamas keturiolikos, kartu su mama, jaunesniu broliu Algimantu ir dviem sesutėmis – Rūta ir Irena – buvo ištremtas į Altajaus kraštą. *[Sovchoze¹ dirbome įvairiausių darbus, ganėme tūkstantines avių bandas, vilkams staugiant, audroms siaučiant... Karo metai buvo itin žiaurūs. <...> 1944 m. rudenį nuo bado išgelbėjo siuntinėliai iš Lietuvos.]* 1946 m. Emanueliui pavyko ištrūkti į Novosibirską mokyti. 1947-aisiais dvidešimtmetis jaunuolis, netikėtai gavęs pasą, grįžo į Lietuvą ir įstojo į Vilniaus dailės institutą, Grafikos fakultetą. Iš trečio kurso buvo pašalintas, areštuotas, apkaltintas pabėgimu iš tremties (kaip ir motina, brolis ir seserys, kurie buvo neteisėtai grįžę į Lietuvą) ir už akių nuteistas trejus metus kalėti. *[MGB „Ypatingasis pasitarimas“ po beveik metus trukusio tardymo mums atsekėjo po trejus metus lagerio, paskui – atgal į tremties vietą. Paskutinius lagerio metus nubraukė Stalino mirtis, po to teko pasirašyti ant lapelio, kad esu ištremtas AMŽINAI, o už pabėgimą – 20 m. katorgos darbų... Bet, anot saugumo kapitono, – jūs žinote, kad nieko nėra amžina.]* Emanuelis kalėjo Burepolomo lageryje, Gorkio srityje, o 1953 m. buvo grąžintas į senąją tremties vietą. Iš čia užsiverbavo į Tolimuosius Rytus tikėdamasis, kad po trejų metų privalomo darbo Raičichinsko kalnakasių mieste gaus leidimą grįžti į Lietuvą. Į Lietuvą grįžo 1958-aisiais, vos panaikinus trėmimą. Deja, studijas teko pradėti vėl nuo pirmo kurso. Vilniaus dailės institutą baigė 1963 m., dalyvavo parodose, už knygų apipavidalinimą buvo apdovanotas sąjunginiais ir respublikiniais diplomais. Retrospektyvinė E. Katiliaus paroda buvo surengta 1987 m. Menininkų rūmuose (db. Prezidentūra). Dailininkas iliustravo per 50 poezijos knygų, tiek pat prozos, piešė plakatus, kūrė ekslibrisus ir iliustravo žurnalus. Mirė eidamas septyniasdešimt pirmuosius metus.

Spalio mėnesio pabaigoje Lietuvos knygynuose pasirodė knyga „Laiškai, parašyti naktį“ (sudarytoja Rasa Bačiulienė, leidykla „Gimtas žodis“, Vilnius). Knygoje pateikiami Emanuelio Katiliaus paauglystės ir jaunystės dienoraščiai, rašyti Lietuvoje ir Sibire; jo laiškai Mamai, sesutėms ir broliui; eilėraščiai lietuvių ir rusų kalbomis, apsakymai, KGB² dokumentai iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

Kai kurie užrašai nutrūksta kone vidury sakinio. Tačiau nereikėtų stebėtis: kadangi daugybę kartų teko keisti gyvenamąją vietą (jos amplitudė siekė nuo Kauno iki Tolimųjų Rytų kalnakasių miesto Raičichinsko), Emanueliui, aišku, tekdavo pamiršti dienoraščių rašymą. Kartais pertrauka būdavo trumpa, kartais užtrukdavo kelerius metus. Kai kurie dienoraščiai neišliko, galbūt pasimetė tolimajame Sibire, o gal, nespėjus paslėpti, per kratas

Emanuelis Katilius. Prisiminimai iš tremties, 1966

Emanuelis Katilius tėvo kabinete, Kaunas

buvo saugumo konfiskuoti. Vaikystės užrašų likęs tik trumpas fragmentas. Sibiro dienoraščio, kurį keturiolikametis paauglys rašė kiekvieną dieną, išliko vienas vienintelis lapas, atsitiktinai rastas pripilęs prie šeimos albumo su nuotraukomis. Kaip tas lapas ten atsидūrė, vienas Dievas nežino. Jaunystės dienoraščiai baigiasi tuomet, kai Emanuelį areštavo ir apkaltino pabėgimu iš tremties. Keli apsakymai irgi neužbaigti, nutrūksta pačioje įdomiausioje vietoje.

Emanuelio paauglystės ir jaunystės dienoraščiuose atsiskleidžia ne tik spalvinga menininko asmenybė, juose taip pat atsispindi Nepriklausomos Lietuvos metų dvasia, sibiriečių buitį ir papročiai, sovietinio jaunimo gyvenimo ir darbo realijos. Užrašuose Emanuelis užfiksuoja išgyvenimus, patirtus, kai buvo pašalintas iš Vilniaus dailės instituto už tai, kad nuslėpė tremtinio praeitį. Jaunesniems Vilniaus dailės instituto studentams Emanuelis tam tikra prasme buvo autoritetas, matyt, dėl didelės per prievartą įgytos gyvenimiškos patirties.

Ypatingą vietą knygoje užima E. Katiliaus eilėraščiai, kuriuos jis pradėjo rašyti tremtyje lietuvių ir rusų kalbomis. Jaunajam poetui, kaip pats pripažįsta, didelę įtaką turėjo B. Brazdžionio, V. Majakovskio, V. Briusovo kūryba. Katiliaus eilėraščiuose juntama stipri futurizmo įtaka. Tačiau tremties eilėraščiai išsiskiria ypatingu švelnumu, begaliniu Tėvynės ilgesiu. Vėlyvieji eilėraščiai pasižymi giliaprasme, sukrečiančiomis, priverčiančiomis susimąstyti filosofinėmis potekstėmis.

Emanuelio talentas piešti pasireiškė jau mokykloje, tačiau kelias į dailę nebuvo rožėmis klotas. Kai jaunuolį pašalino iš trečio kurso dėl „nuslėptų faktų apie šeimą“, dienoraštyje brūkštelėjo: *Po velnių, aš tikiu į ateitį ir žūt būt pasieksiu savo. Nebebūt dailininku! Ne, tai neįmanoma. Aš juo būsiu!* Net ir atšiauriosiomis sąlygomis gyvendamas, dirbdamas itin sunkų fizinį darbą tremty Emanuelis nepraranda vilties tapti dailininku. Laiške mamai rašo:

Paskutiniu laiku mėginu treniruotis – piešt ir tapyt. Labai jau užleidau šį dalyką, tiesiog viską vėl iš pradžių reikia pradėti, net nuotaika genda, kai pasižiūri, kad pieši pieši, o gaunasi blynas... Treniruojusi, kad nors neužmirščiau visiškai. <...> Žinot, mama, kad galėtum žmogus pasišvest menui ar literatūrai – tam reikia sąlygų, bent pačių elementariausių: vietos ir laiko. Ir to, ir kito beveik neturiu. Be to, per 8 darbo valandas 90 proc. energijos žmogus jau išseikvoji, vakare norisi ne dirbt, o pailsėti arba tiesiog – miegot... Visgi rankų dar nenuleidžiu, mėginu palaikyti neužgesančią žiežirbą, kad, laikui atėjus, iš jos būtų galima išpūsti bent liepsnelę.

Vos grįžęs į Lietuvą Emanuelis vėl stoja į Vilniaus dailės institutą. Priimamas tik į pirmą kursą. Pradžią itin sunki, tačiau mamai rašo: *Nepamanykit, kad čia viskas taip jau bloga. Ne. Tikrai juk kiekviena pradžia yra sunki ir niekas lengvai nesiduoda. O čia dar žmogus jautiesi gerokai vienišas ir žinai, kad vienintelis tavo pagalbininkas – tai tu pats.*

Tačiau greitai ateina pripažinimas: jau antrame kurse už plakatą „Atverk akis“ gauna pirmąją premiją, už raizinių konkursui „Mūsų Vilnius“ – paskatinamąją premiją, nes, anot Emanuelio, „raizinių dariau labai skubėdamas“, už dėžutes (suvenyrines) – dvi respublikines premijas – pirmąją ir trečiąją, papipila nuolatiniams užsakymams iliustruoti knygas ir kurti knygų viršelius. Vėliau, pradėjęs dirbti redakcijoje su „geležiniu leidybos grafiku“, tapo „sekmadieniniu“ dailininku, nes kitomis dienomis visą laiką surydavo darbas. Lino raiziniuose, cinkografijos darbuose, kūriniuose tušu ir plunksna dailininkas jautriai perteikia suvokiamą pasaulį. „Pavasario vėjas“, „Senajo miesto pavasaris“, „Jūros legenda“, „Žiedai“ – tai tik keli darbai iš daugelio, kurie žiūrovą įtraukia į subtilų, filosofinį, giliamintį pasaulį, kuriame tiek daug neatrastų prasmų.

Tiek dienoraštis, tiek eilėraščiai parašyti plunksna puikiai valdžiusio žmogaus, turėjusio dovaną pastebėti ir taikliai apibūdinti. Tekstų visuma – ir vaikiskas dienoraštis, ir eilės, ir studento meilės užrašai, ir Raičichinsko etapas – labai paveiki, be to, tai reikšmingas, įtaigus istorinis liudijimas, ką epocha, santvarka, politika gali padaryti su jautriu kuriančiu žmogumi. Ir labai nuoširdus asmeninis atsisvėrimas, toks įvairiapusis – per dienoraštį vienoks, per laiškus mamai kitoks, per eilėraščius dar kitoks. Sujaudina ta jautri, subtili siela, nelaiminga, nes teko patirti tokių išbandymų.

Ši knyga – ne tik unikalus istorinis dokumentas, ne tik biografinis albumas, bet kartu ir grožinis kūrinys. Jame atsiskleidžia spalvinga talentingo dailininko ir poeto asmenybė, charakteris, savastis.

Siūlome skaitytojui kelias ištraukas iš netrukus pasirodysiančios knygos „Laiškai, parašyti naktį“.

Laiškai, parašyti naktį

Kaunas, 1938 metai, gegužės mėn. 17 d.

Iš veidrodžio į mane žiūri nedidelis berniukas trumpai kirptais plaukais. Chm... Norėtusi nešiot šukuoseną kaip dideliui, bet – tas tėtė! Visuomet, kai kirpėjas jo paklausia (ir kodėl jis klausia jo, o ne manęs?), kaip mane apkirpti, jis atsako vis tą patį:

Noll-noll...

Tarytum mano plaukai auga tiktai tam, kad juos laiks nuo laiko būtų galima nukirpti!

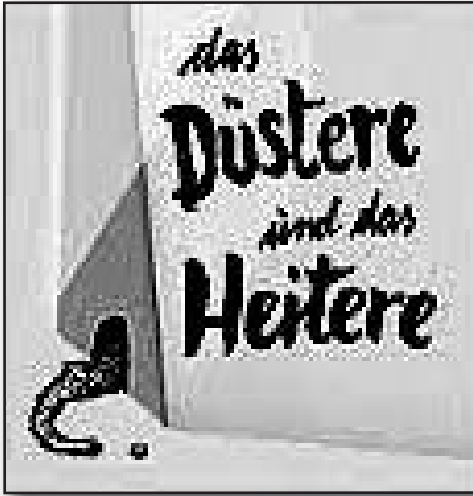
Na, bet apskritai su vasarine uniforma aš atrodau visai neblogai. Mūsų gimnazijos uniforma skiriasi nuo kitų: mes nešiojam kaklaryšius! Bet nuo šiandien jau nebenešiosiu – su vasarine uniforma kaklaryšio nereikia.

Aš patampau švarką, permetu save dar kartą tironiui žvilgsniu, imu portfelį su knygomis ir skubiai bėgu į gimnaziją.

Gimnazija... Dideli, gražūs rūmai centrinėje miesto gatvėje – Laisvės alėjoj. Ir rašydamas aš matau tas plačias stiklines duris, tą tamsų garderobą su amžinai ten sėdinčia ir mezgančia sargiene; tuos suktus medinius laiptus į antrąjį aukštą, tą didžiulę, milžinišką salę su blizgančiomis parketo grindimis; tą pianiną kampe, kur kiekvieną pertrauką kuri nors mergaitė skambina madingiausius filmų šlagerius; tą aukštą sceną, ant kurios draudžiama laiptuoti ir ant kurios amžinai kas nors laipioja...

Pabaiga kitame numeryje

Kultūros kronika

Viename didžiausių vaikų ir jaunimo literatūros festivalių Vokietijoje pristatyta lietuvių vaikų literatūra. Lapkričio 5–12 d. Miuncheberge vyko II Tarptautinis iliustruotos vaikų ir jaunimo literatūros festivalis „Das Düstere und das Heitere“ (Gūdas ir giedras). Festivalyje dalyvavo žinomi Lietuvos vaikų rašytojai, iliustruotojai ir knygos menininkai – Sigutė Chlebinskaitė, Kęstutis Kasparavičius ir Lina Dūdaitė. Mūsų rašytojai ne tik pristatė savo į vokiečių kalbą verstus tekstus, kurie buvo skaitomi lietuviškai ir vokiškai, bet ir kartu su jaunaisiais skaitytojais, jų tėveliais ir mokytojais kūrė naujas knygas knygų dirbtuvėse, piešė margą žirafą, sužinojo, kaip atsiranda knygos, šnekučiavosi apie knygų ir žmonių pasaulius.

še margą žirafą, sužinojo, kaip atsiranda knygos, šnekučiavosi apie knygų ir žmonių pasaulius.

Lietuvos nuolatiniame atstovybėje Europos Sąjungoje atidaryta grafiko bei tapytojo Ryčio Valantino darbų paroda. Paroda pavadinta „Vienu tapybos darbu daugiau“. Tai meninė aliuzija į artėjantį Lietuvos prisijungimą prie euro zonos, o šią parodą pavadinti būtent taip autorių paskatino jo patirtis, kai atkūrus Lietuvos nepriklausomybę 1990–1991 m. jis dalyvavo kuriant Lietuvos talonų ir litų banknotų grafinį dizainą. Vėliau, pradėjęs tapyti, R. Valantinas nuo 2008 m. dalyvavo įvairiose tapybos parodose. Autorius numato parodos eksponavimo laikotarpį vis atnaujinti ekspoziciją vienu nauju darbu.

Spalio 30 d. Christies aukcionų namuose Londone leidykla „Thames & Hudson“ pristatė naują leidinį „100 Painters of Tomorrow“, skirtą susipažinti su talentingiausiais šių dienų tapytojais iš viso pasaulio. Į laimingąjį šimtuką pakliuvo ir lietuvių tapytoja Kristina Ališauskaitė, rengianti parodas tiek Lietuvoje, tiek ir užsienio šalyse. Leidiniui „100 Painters of Tomorrow“ pateikta daugiau nei

4 300 paraiškų. Knygos sudarytojas kuratorius ir rašytojas Kurt Beers kartu su tarptautinės žiuri pagalba atrinko šimtą perspektyviausių menininkų. Leidykla „Thames & Hudson“ puikiai žinoma menu besidomintiems skaitytojams. Įkurta 1949 metais, leidykla pristato knygas, skirtas plačiai auditorijai, tačiau jų autoriai visuomet gerai žinomi akademikai ar nepriklausomi tyrinėtojai.

Lapkričio 4 d. Gruzijos sostinėje Tbilisyje, fotografijos galerijoje „Black & White“ atidaryta garsaus lietuvių menininko Rimanto Dichavičiaus darbų paroda „Vizijos“. Paroda pristato apie 40 fotografijų iš pasaulinį pripažinimą pelniusių R. Dichavičiaus ciklų „Žiedai tarp žiedų“ (1965–1989), „Vizijos“, taip pat – R. Dichavičiaus sukurtus albumus, kalendorius. R. Dichavičių maloniai nustebino susitikimas su žinomais Gruzijos menininkais – fotografu Guramu Tsibachašviliu ir skulptoriumi Iraklijumi Tsuladze, kurie lankėsi jo parodoje „Žiedai tarp žiedų“, vykusiame Tbilisyje prieš... 25-erius metus. Savo patirtimi R. Dichavičius dalysis ir fotografijos mokykloje „MD Workshop“, kur vyks meistriskumo pamokos. Iš Tbilisio R. Dichavičiaus „Vizijos“ kelias į Kutaisį; ten taip pat numatytas lietuvių menininko kūrybos vakaras.

Lapkričio 10 dieną akordeonistas Martynas Levickis drauge su styginių kvartetu „SinChronic“ koncertuos Londone „Royal Albert Hall“ salėje (Elgar Room). Martynas Levickis siekia pakeisti ne itin populiarų muzikos instrumentą į vaizdą. Norėdamas įrodyti akordeono universalumą, M. Levickis atlieka tiek žymiausių klasikinių, tiek užsienio atlikėjų popmuzikos hitus. Ta pačia muzikine filosofija ir idėjomis dalinasi ir styginių kvartetė „SinChronic“: smuikininkės Giedrė Žarėnaitė ir Kristina Morozova, altininkas Vytenis Lisauskas bei violončelininkė Ignė Pikalavičiūtė. Kūrybinių iššūkių nebijantys ansamblio nariai – daugybės respublikinių bei tarptautinių konkursų laureatai, savo muzikines jėgas išbandę skirtingų ansamblių bei orkestrų sudėtyse. Londone gyvenantiems muzikos mėgėjams, kurie neįsigijo bilietų į šį koncertą, teks nusivilti – visi bilietai išparduoti likus savaitei iki renginio.

Pranas Žižmaras ir Vilniaus skautai

Rasų kapinės. Vilniaus skautai prie kenotafu laisvės kovotojams.

Gražinos Mareckaitės nuotr.

Spalio 26 d. Vilniuje, Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje, buvo paminėtos prieškarinio Vilniaus lietuvių skautų draugovės įkūrėjo Prano Žižmaro bado mirties Sibiro lageriuose 70-tosios metinės. Minėjimo organizatoriai – aktorė ir režisierė Eglė Tulevičiūtė bei dailininkas Kristijonas Siparis.

Šv. Mikalojaus bažnyčioje, kuri prieškarinio Vilniuje buvo lietuvių dvasios ir tikėjimo sergėtoja, atlaikytos rytmetinės Mišios. Jose dalyvavo ne tik skautai, bet ir gausus būrys vilniečių, „Vilniaus ainiai“ bendrijos nariai. Prasmingą pamokslą pagal tos dienos evangeliją sakė ir apie lietuviškai skautišką Prano Žižmaro veiklą Vilniuje kalbėjo kunigas Aušvydas Belickas. Po Mišių buvo pagerbtas laisvės kovotojų, tarp jų ir Pr. Žižmaro, kenotafas Naujųjų Rasų kapinėse.

Po to Šlapelių muziejaus kiemyje buvo pakelta trispalvė, o parodų salėje parengta ekspozicija, skirta Pr. Žižmaro asmenybei ir prieškarinei Vilniaus lietuvių skautijai. E. ir K. Sipariai parengė tragiškųjų metų minėjimo scenarijų, kuriame aktyviai dalyvavo jaunesni Vilniaus skautai. Be to, Siparių filmuotoje medžiagoje prisiminimai apie Praną Žižmarą dalijosi okupuoto Vilniaus laikotarpio jaunoji skautė, šiandien jau šimtametė kaunietė Birutė Verkelytė-Federavičienė. Ji pasakojo, kaip skautai 1927 m. vasario 16-tąją dalyvavo tautos patriarcho dr. Jono Basanavičiaus laidotuvėse, kaip švęsdavo Sekmines...

Įdomių faktų apie dėdę Praną pateikė jo dukterėčia, teatrologė Gražina Mareckaitė, medžiagą surinkta iš archyvų, tėvų ir giminių prisiminimų, panaudojusi knygose „Debesų karžygis“, „Abipus Vilniaus vartų“.

Šlapelių muziejaus salėje susirinkusieji buvo įtraukti į renginį „Popietė su skautais“. Vyresnieji skautai supažindino su šiaandienės Vilniaus skautijos veikla ir su mažaisiais skautukais, dar tik žengiančiais į skautų pasaulį su šūkiu „Dievai, artimui, Tėvynei“.

A. Ž.-P.